

Ковбаснюк Олександра Романівна
студентка 1-го курсу магістратури
факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВА ДОКТРИНА САВІНЬЇ: МЕТОД ВИБОРУ ПРАВА У ПОРІВНЯННІ З ІНШИМИ ПРАВОВИМИ ТЕОРІЯМИ

У XVIII ст. класичні теорії колізійного права мали територіальну орієнтацію, при якій широко використовувався метод статутарної доктрини – одновекторний (*unilateral*) метод визначення просторових меж дії правової норми. Ці принципи відповідали потребам феодального суспільства, проте в епоху розвитку капіталістичних відносин стали необхідними інші підходи до вирішення колізійних питань, які б сприяли відходу від політики національної ізоляції та розвитку міжнародного спілкування.

Відомим представником інтернаціонального напрямку в міжнародному приватному праві був німецький правознавець і державний діяч Фрідріх Карл фон Савіньї, який присвятив вченню про дію правових норм у просторі восьмий том своєї праці «Система сучасного римського права». Він вбачав необхідність створення єдиних правил для вирішення подібних правовідносин відходячи від територіальних кордонів держав і запропонував новий метод вибору права «*seat-of-the-relationship*» відповідно до якого, кожне правовідношення можна найбільш тісно пов'язати з певним місцем за своєю природою, і у кожному випадку треба застосовувати той закон, у якому це місце для правовідносин знаходиться (доміцилій правовідносин).

На основі цього, Савіньї прийшов до висновку про необхідність вирішення колізійних питань виходячи не з територіального характеру правопорядків, а з ідеї «міжнародної спільності», що мала наддержавний характер та полягала в юридичному спілкуванні або юридичній спільності всіх держав. Відповідно до цієї концепції іноземний закон не підлягає застосуванню лише тоді, коли він суперечить місцевим нормам-заборонам (тобто є несумісним з місцевим правопорядком) або має примусовий характер [1].

Відмовившись від принципу суверенітету держави, Савіньї відкинув тогочасну доктрину та верховенство закону суду (принцип *lex fori*), відповідно до якого національний суд (як вияв державного суверенітету) зобов'язаний застосовувати національне законодав-

ство незважаючи на існування іноземного елемента у приватноправових відносинах. На його думку, питання вибору права необхідно розглядати через призму взаємодії людей, які знаходяться на різних територіях, і щодо яких застосовуються позитивні закони. Таким чином, концепція зберігає приватний характер та розповсюджується на людей, котрі проживають на конкретних територіях і підпадають під вплив закону.

Згідно з доктриною Савінії вибір права мав мати універсальний характер і повинен ґрунтуватися на двох принципах:

- юридичної рівності між іноземцями та резидентами, відповідно до якого справи як резидента, так і іноземця повинні регулюватися одним і тим самим матеріальним правом незалежно від суду, який розглядає справу;
- заперечення пошуку комфортного суду, відповідно до якого позивач вправі обрати самостійно за правилами якого виду юрисдикції йому звертатись до суду, проте у будь-якому разі буде застосоване одне і те ж право [2;117-120].

Важливі положення вчення Савінії полягали у наступному:

- в єдиному юридичному товаристві світу правовідносини повинні розміщуватися просторово в конкретній правовій системі, мати «природну домівку», «місце» (так званий доміцилій відносин);
- «місце» правовідносин відшуковується за допомогою правил «вибору права»: для цього правовідносини класифікуються у широкі категорії і пов'язуються потім із правопорядком певної країни за допомогою загальних для держав прив'язок: доміцилій особи, місце здійснення акта тощо;
- єдині колізійні правила забезпечують правову визначеність, передбачуваність;
- колізійні норми впливають лише на вибір правопорядку, а не на зміст застосованого права чи матеріальний результат рішення у конкретній справі [3;17].

Розвиваючи свої погляди, Савінії дійшов до вироблення конкретних колізійних принципів. На його переконання:

- особисті права, питання дієздатності особи повинні регулюватися за законом місця проживання (принцип *lex domicilii*);
- речові права мають регулюватися за законом місця перебування речі (принцип *lex rei sitae*);

- договірні зобов'язання повинні регулюватися за законом місця виконання зобов'язання (принцип *lex loci solutionis*);
- інститут спадкування визначається за *lex domicilii* спадкодавця;
- сімейні правовідносини регулюються за *lex domicilii* чоловіка.

При цьому, на думку Савінї, кожен був у праві обирати для себе керівний закон. У питаннях форми актів він стверджував, що документ повинен бути визнаний дійсним, якщо його форма відповідає законам місця його складання (формула *locus regit actum*) [1].

Таким чином, Савінї створив власну модель вибору права, яка мала суто приватно-правовий характер і на відміну від подібних моделей Вехтера та Сторі, не базувалася на принципі суверенітету держав та дружельності націй, ввічливості між державами та не стосувалася виключно міжнародних відносин [2;113].

Доктрина Савінї отримала як схвальні, так і критичні відгуки серед вчених. Її прихильниками виступали Цительман, Бар, та Пільс, які сприйняли ідею «міжнародної спільності», вважаючи її не лише справедливою, а й практичною, такою яка забезпечувала міжнародну гармонію рішень незалежно від місця розгляду спору. Натомість, Бартен і Кан критикували «універсалістський» підхід, вважаючи, що правовідносини не можуть мати універсальний характер, а натомість кожен суд і законодавець сприйматимуть правовідносини зі своєї національної точки зору [1].

Кан і Бартен запропонували та широко застосовували принцип *lex fori*, який був виявом національного підходу до визначення права та напрямку був пов'язаний з верховенством дії принципу суверенітету. Відповідно до поглядів вчених, застосування іноземного права судом було неможливим, оскільки передбачало обмеження власного суверенітету суду.

Незважаючи на існування інших підходів до вибору права, беззаперечним є те, що праці Савінї справили величезний вплив на подальший розвиток науки і практики міжнародного приватного права. А Савінї вважається засновником модерного багатовекторного (*multilateral*) методу вибору права та праобразу принципу найбільш тісного зв'язку.

Список використаних джерел

1. Довгерт А. С. Німецька доктрина у XIX ст. URL: <https://ukrtextbook.com/mizhnarodne-privatne-pravo-dovgert-a-c/mizhnarodne-privatne-pravo-dovgert-a-c-4-nimecka-doktrina-u-xix-st.html>

2. Peari, S. (2014). Savigny's theory of choice-of-law as a principle of «voluntary submission». *The University of Toronto Law Journal*, 64(1), 106-151. URL:<http://www.jstor.org/stable/24311926>

3. Довгерт А. С. Доктрина міжнародного приватного права в Україні на зламі століть. *Право України*. 2020. № 6. С. 13-40. URL:<https://rd.ua/storage/attachments/4671.pdf>

Науковий керівник: д.ю.н., професор Бігняк О. В.

Коломієць Анна Юріївна, Заболотна Діана В'ячеславівна

студентки 1-го курсу магістратури

факультету міжнародно-правових відносин

Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО СУДУ ООН У РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА ПРАВОСУДДЯ

На сьогоднішній день можна прослідкувати підвищений інтерес до діяльності міжнародних судових установ, що може бути пов'язаний із вирішенням в процесі їх роботи надскладних проблем, що часто виходять за межі загальновизнаних норм міжнародного права та вимагають факультативного осмислення та пояснення.

Документами, що складають правову основу діяльності Міжнародного суду ООН є Статут Міжнародного Суду, чотирнадцята глава Статуту ООН, а також регламент Суду.

Крім того, досить розгорнуті обговорення точаться щодо значення та ролі міжнародних судів для подальшого зміцнення і розвитку норм міжнародного права, серед яких існує декілька течій, а саме: міркування щодо компетенції міжнародних судів, правотворчості та впливу консультаційних висновків міжнародних судових установ, роль прецеденту у вирішенні міжнародних спорів [3, с. 210].

Міжнародний суд ООН як незалежна судова установа складається з суддів, завданням яких є вирішення суперечок на основі загальновизнаних норм міжнародного права та прийняття обов'язкових юридичних рішень. Зрозуміло, що основним обов'язком суду є вирішення міжнародних спорів, і безперечно, цей обов'язок направлений на підтримання злагоджених відносин між країнами та на загальне